

Изх. № 809/09.11.2020г.

ДО
Г-ЖА МИЛЕНА ДАМЯНОВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
КОМИСИЯТА ПО ОБРАЗОВАНИЕТО И
НАУКАТА
НАРОДНО СЪБРАНИЕ

УВАЖАЕМА Г-ЖО ДАМЯНОВА,

Във връзка с изпратен за становище до АББ Законопроект за изменение и допълнение на Закона за кредитиране на студенти и докторанти (ЗКСД), внесен от Красимир Христов Янков и група народни представители в НС на 21.10.2020г., приложено Ви изпращаме становище на АББ по законопроекта.

Благодарим Ви за предоставената възможност за коментари във връзка с внесения законопроект, като оставаме на разположение за допълнителни обсъждания и съгласувания.

Приложение: съгласно текста – становище на АББ по Законопроект за изменение и допълнение на Закона за кредитиране на студенти и докторанти (ЗКСД).

С уважение:

д-р ик. Ирина Марцева
Главен секретар на АББ

Становище на АББ по Законопроект за изменение и допълнение на Закона за кредитиране на студенти и докторанти /ЗКСД/

1. В § 2 от представения проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за кредитиране на студенти и докторанти е предвидено изменение на чл. 19, ал. 1, като е посочено, че се добавя нов текст след думата „кредити“, но вероятно се касае за техническа грешка, тъй като чл. 19, ал. 1 към настоящия ЗКСД не съдържа думата „кредити“, поради което предложеното изменение би следвало да се прецизира. Предполагаме, че предложението е ал. 1 на чл. 19 да се замени изцяло с предложения нов текст.

По същество, предложената промяна в чл. 19, ал. 1, допускаща обезпечаване на кредити над 50 000 лв., според нас би променила основната идея за осигуряване на държавна финансова подкрепа и гаранция при кредитирането на студенти и докторанти. Допълнително, би се утежнил работният процес по одобряването и последващото администриране на кредитите и биха се увеличили разходите и необходимите ресурси от страна на банките.

Предложението за въвеждане на обезпечения за кредити над 50 000 лв. без детайлно разписване по отношение на множеството въпроси, които поражда, практически го прави неработещо. Възможността за обезпечение по кредитите, отпуснати съгласно ЗКСД на стойност над 50 000 лв., следва да предвиди значителни промени в схемата на програмата и според нас ще наложи анексиране на договорите, подписани между МОН и банките. Считаме, също така, че предложението трябва да бъде внесено заедно със съответстващите му промени в Типовия договор, тъй като в противен случай то е доста неясно. Съгласно чл. 36, ал. 1 от Типовия договор банката може да отправи искане за заплащане на непогасената част от задължение на кредитополучател, след като представи документи, с които да докаже, че е предприела необходимите действия за събиране на вземането, вкл. чрез способите на изпълнителното производство по ГПК.

Предложената промяна в чл. 19, ал. 1 поставя и редица въпроси, които се нуждаят от изясняване, а именно:

- Следва изрично да се уточни дали държавната гаранция се предвижда да покрива и обезпечената или само необезпечена част от кредита;
- Необходимо е да се уточни как ще се предявява гаранцията при неизпълнение, например, следва ли да е реализирано първо обезпечението;
- Не са посочени обезпеченията, които кредиторите могат да изискват от кредитополучателя или трети лица /персонални или реални/, вкл. липсва изменение в чл. 7 относно уредба на допустимите обезпечения в типовия договор, което води до извод, че са допустими всички обезпечения;
- Не е предвидено изменение в чл. 18, ал. 5, даващо право на банката да откаже да сключи договор за кредит с размер над 50 000 лв., ако кредитополучателят не предостави обезпечение;
- Не става ясно, дали за обезпечени кредити в размер над 50 000 лв., банката ще има възможност да отправи искане за плащане преди предприемане на действия по принудително събиране на вземането чрез насочване на изпълнението към обезпечението, или предприемането на такива действия ще бъде предпоставка за отправяне на искането;
- Колко дълго банката ще трябва да прави опити за реализиране на съответното имущество по принудителен ред, за да може да отправи искане за заплащане на непогасената част от задължението;
- Липсва уредба на правото на кредитора да поиска обезпечение при увеличаване на размера на кредита след сключване на договора за кредит и по-конкретно, липсва изменение в чл. 21, даващо право на банката да не извърши плащане по кредита за следващ семестър, в случай, че с това плащане размерът на кредита надвиши 50 000 лв. и не бъде предоставено обезпечение, каквото право е предвидено в чл. 21, ал. 5 при непредставяне на документа по чл. 10, ал. 3, както и не са уредени последиците, свързани с това.

С оглед аргументите на вносителя, които предполагаме са за постигане на по-голяма събираемост по обсъжданите кредити, обръщаме внимание, че всъщност най-сериозните проблеми, свързани със събираемостта на кредитите по ЗКСД, са свързани с кредитите, предоставени на

чуждестранни граждани. Причината за това е, че тези лица нямат необходимата уседналост в страната и трудно могат да бъдат намерени за връчване на книжа и съобщения. Според нас, предложената промяна трудно ще допринесе за разрешаването на тези проблеми.

2. В § 3 на законопроекта е предвидено изменение на чл. 20, ал. 1, съгласно което се намалява максималният размер на лихвата, която банката може да договаря с кредитополучателите – от седем на три цяло и пет десети процентни пункта, като съгласно § 5 от законопроекта правилото по § 3 ще се прилага и за неизтеклия период от срока на действие на заварените при влизането в сила на този закон договори за кредит. Предложените изменения по параграфи 3 и 5 от законопроекта означават, че банките ще трябва да намалят размера на лихвения процент по всички действащи договори за кредит, сключени преди влизане в сила на измененията за неизтеклия период от оставащия им срок на действие, като доколкото се касае за договорни отношения, ще следва да се сключат анекси към всеки договор за кредит.

Считаме, че с тези изменения законодателят се намесва прекомерно в съществуващи договорни отношения между трети лица – банките и кредитополучателите още повече, като се има предвид, че размерът на лихвените проценти по вече отпуснати кредити е определян при спазване на съществуващия към датата на договарянето им нормативно зададен максимален размер. Предлаганата промяна на размера на лихвените проценти по условията на възникнали договорни отношения между трети лица считаме за неприемлива административна намеса. Намаляването на максималния размер на лихвения процент би следвало да се прилага само занапред, т.е. за новоотпуснати кредити, а намаляване на лихвените проценти по вече отпуснати кредити да се остави като възможност при постигане на договореност между страните по кредитното правоотношение.

Съгласно чл. 5 от Типовия договор (чл. 17 от ЗКСД) отношенията между банките и кредитополучателите (студенти и докторанти) се уреждат с писмен договор, а промени в договорите се извършват по реда на Раздел V от Типовия договор – само по изрично писмено съгласие на страните, с изключение на предвиденото в чл. 23-25 от Типовия договор. По този начин е спазен основният принцип за сключване и изменение на договор – чрез съвпадане на волята на страните по него и тяхното съгласие за параметрите, при които да възникне или да се измени съответното правоотношение. Страни по договора за кредит по ЗКСД са единствено банките и кредитополучателите. Държавата, чрез Министъра на образованието и науката, не е страна по тези договори, като видно от Закона и от сключения Типов договор, тя не може и няма каквото и да било основание да осъществява намеса във вече съществуващи отношения чрез тяхното изменение като страна по тях.

Кредитирането на студенти и докторанти се извършва не само при стриктно съблюдаване на общите нормативни изисквания за предоставяне и обслужване на кредит, не само при съобразяване на принципите на потребителска защита спрямо кредитополучателите – физически лица, но и при спазване на изискванията на ЗКСД. ЗКСД налага още по-сериозни ограничения, свързани с ценовите параметри на кредитите при тяхното предоставяне и обслужване. Едно от тези ограничения е нормативно наложеният максимален праг на приложимия лихвен процент по кредитите – 7%, като чрез нормативно фиксиране на размера на лихвения процент, на банките изначално е отнета възможността да реагират на постоянно изменящите се пазарни условия. Независимо от ограниченията, банките, в израз на възприета от тях политика за подпомагане на специфичните нужди на този специален сегмент клиенти, са взели решение да участват в системата за кредитиране на студенти и докторанти. Обръщаме внимание обаче, че банките все пак осъществяват търговска дейност. Поради тази причина, по вече сключени договори за кредит, банките предварително са изчислили как определената по кредита цена, като не е задължително тя да бъде в максимален размер, на предоставения привлечен ресурс ще покрие в дългосрочен план необходимите за обслужване на съответния кредит разходи, които банката прави. В случай, че по съществуващи кредити тази цена бъде изкуствено намалена, това би поставило банките в невъзможност да покриват извършваните от тях разходи по тези кредити и поставя в несигурност извършваната от тях търговска дейност.

3. По отношение на предложеното намаляване на нормативно определения максимален размер на фиксирания лихвен процент по студентските кредити от 7% на 3,5% смятаме, че то е неприемливо. Предвид характеристиките на този специфичен продукт – студентски кредити по

ЗКСД – ще бъдат силно ограничени възможностите на банките за покриване на лихвения риск и това ще доведе до намаляване на интереса им към студентското кредитиране. Банковият пазар в България е силно конкурентен и ценовите нива по кредитните продукти са резултат от действащите пазарни механизми в сектора, а не от изкуствено налагани регулаторни ограничения. Налагането на промени по нормативен ред в ценовите нива по студентските кредити по-скоро биха били в ущърб на потребителите, тъй като ще направят кредитния продукт неатрактивен за банките и е възможно те да не желаят да предлагат такива кредити и съответно – да подписват типов договор. При такъв подход ще се елиминира конкурентната среда за този продукт. Например, фиксирания лихвения процент, които банките предлагат по тези кредити, са в диапазона 4,95%-7%, което е показателно, че при един по-висок максимален лихвен процент е налице възможност банките да се конкурират помежду си и да предлагат атрактивни за потребителите условия.

Допълнително, бихме искали да отбележим, че намаляването на максималния размер на лихвения процент от 7 на 3,5 процентни пункта е нецелесъобразно поради следното:

Предложеният процент от 3,5 процентни пункта е много под пазарните нива, които текущо се прилагат по потребителски кредити с фиксиран лихвен процент за целия срок. Студентските кредити, отпускани съобразно изискванията на ЗКСД, са с дълъг срок на усвояване (gratisен период) – между 4 и 6 години и срок на погасяване – 10 години след изтичане на gratisния период, а в случаите на удължаване, допускани от закона – до 12 г. Посоченото означава, че от момента на усвояването на кредита до неговото погасяване средният матуритет по тези кредити е поне 15 години. Въпреки дългия срок за изплащане на този тип кредит, цената му е фиксирана за целия срок на договора. По тази причина при ценообразуването на тези кредити банките се ръководят не само от текущите пазарни условия, но и от дългосрочните. За да покриват волатилността на пазара по отношение на цената на привлечения ресурс в хоризонт от минимум 15 години банките калкулират в цената на кредитите и т.нар. ценова премия. Понастоящем посочените особености на продукта са взети предвид по отношение на съществуващия портфейл кредити по ЗКСД, а в дългосрочните прогнози на банката са заложили обеми, които предстои да бъдат отпуснати. За съжаление, нито особеностите на продукта, нито пазарната обстановка предполагат намаляване на цената на ресурса по обсъжданите кредити. Напротив – силното намаляване на максимално допустимия по закон размер на лихвения процент по кредитите би довело до невъзможност всяка банка да съумее да покрива пълния размер на разходите, които има във връзка с предоставянето на привлечения ресурс и обслужването на тези кредити.

Процесът по обслужване и администриране на кредитите, отпускани по ЗКСД, е сложен, много от процесите изискват човешка намеса, регулярен мониторинг от страна на банките. Документооборотът е сериозен, прави се периодична отчетност към МОН. Както сме посочили в т. 2 по-горе, ако предложеният нов максимален лихвен процент се прилага и за неизтеклия период от срока на действие на заварените кредити, това би имало негативен ефект за банките, тъй като нужният ресурс за процеса по администриране и обслужване на съществуващия кредитен портфейл е вече предвиден, заделен и вложен и подобна промяна няма да може да бъде икономически оправдана и целесъобразна.

4. С изменението в чл. 3, ал. 1, т. 2 на практика се дава възможност за кредит за издръжка да кандидатстват и студенти задочна и дистанционна форма на обучение, което смятаме, че е в противоречие със социалната цел на този кредит. Евантуална промяна в тази посока без заделяне на допълнителни средства и капацитет за прилагането ѝ би могло да ограничи и възможността за участие в програмата на пряката ѝ целева група – студентите редовно обучение.
